

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Jeugdgezondheid in jouw verkiezingsprogramma

3 richtinggevende keuzes voor gemeenten
die willen investeren in gezondheid

Nederlands
Centrum
Jeugdgezondheid

Investeer nú in gezondheid

Neem jeugdgezondheid mee bij de coalitievorming en zet investeren in gezondheid op de agenda in lokale debatten.

Op 18 maart 2026 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Deze verkiezingen zijn richtinggevend voor de toekomst van onze jeugd en volgende generaties. We staan op een kantelpunt waarin de afhankelijkheid van zorg onder onze jeugd nog nooit zo groot was, terwijl de druk op ons zorgstelsel onhoudbaar is. Investeren in jeugdgezondheid is investeren in een veerkrachtige beroepsbevolking van morgen!

Gemeenten kunnen een doorslaggevende rol spelen in het bieden van een gezonde, veilige en kansrijke toekomst voor de jeugd. Van de eerste 1.000 dagen (gerekend vanaf de conceptie) tot ver in de adolescentie kunnen gemeenten in samenwerking met de jeugdgezondheidszorg het verschil maken. Er zijn drie richtinggevende keuzes voor gemeenten om hieraan bij te kunnen dragen. Deze publicatie geeft input aan politieke partijen om jeugdgezondheid mee te nemen bij de coalitievorming en investeren in gezondheid op de agenda te zetten in lokale debatten.

3 richtinggevende keuzes voor gemeenten

1. Ontwikkel beleid gericht op preventie en gezondheid.
2. Werk samen met de JGZ als strategisch preventie partner.
3. Zet in op effectiviteit door te doen wat werkt en maak de opbrengst van investeringen in preventie zichtbaar en concreet.

1 Ontwikkel beleid gericht op preventie en gezondheid.

Denken over preventie en gezondheid vraagt verder te kijken dan de dag van vandaag en maatschappelijke trends herkennen. Dat vraagt om:

- Het beter benutten van de sociale basis in je gemeente.
  Het voorkomen van zorg begint met een sociaal netwerk waarin we elkaar durven te bevragen, luisteren naar elkaar en vertrouwen hebben in ons eigen kunnen. De behoefte hieraan is groot (zie ook Staat van Gezinnen 2025 en het dashboard van onze Balansmeter).
  Investeer in ontmoeting, investeer in groepsgewijze ondersteuning en geef initiatieven hiertoe de ruimte.
- Versterk de toegang tot preventie en houd de toegang tot zorg op afstand. Maak daarbij onderscheid tussen jeugdgezondheidszorg en jeugdzorg. De JGZ is er voor het versterken van het alledaagse leven. Daarvoor is het nodig dat het laagdrempelig toegankelijk is voor alle opvoedvragen zonder angst dat informatie automatisch gedeeld wordt met derden. Investeer in een sterke basis JGZ. Ouders beoordelen de JGZ en haar vakmanschap met een 8,1 (zie ook onze monitor 'Ouders en de JGZ'). De jeugdzorg is voor gerichte zorg en ondersteuning. Voorkom dat de JGZ verward wordt met de toegangspoort naar jeugdzorg. Veranker de JGZ in de samenwerking met andere domeinen zodanig dat zij hun unieke expertise om zowel vroeg te signaleren als te normaliseren in haar rol effectief kunnen vormgeven.
- Doe vervolgens wat werkt.
  Investeer in interventies die effectief zijn. Effectief vanuit het perspectief van de wetenschap, uitvoerders, ouders en jeugdigen. Bekijk de uitgebreide databank met effectieve interventies.

Investeer nú in gezondheid!
Het verschil tussen jeugdgezondheidszorg en jeugdzorg.

De JGZ bereikt 98% van alle kinderen van 0 tot en met 18 jaar. Niet alleen met vaccinaties om de algehele volksgezondheid te beschermen, maar ook met het versterken van (toekomstige) ouders in hun opvoedkracht, vroege signalering van ontwikkelingsachterstanden en onderzoeken naar het welbevinden en de gezondheidservaring van onze kinderen en jongeren.
Het is belangrijk om de JGZ en Jeugdzorg niet met elkaar te verwarren. Denken vanuit zorg is voor een jeugdhulpverlener een logische oplossing. Denken vanuit gezondheid en het voorkomen van zorg is voor de JGZ de logische richting.
Op papier geloven we met elkaar in preventie. Maar kijken we naar onze daadwerkelijke investeringen, dan is de praktijk anders. Grofweg kost de JGZ met een bereik van 3,6 miljoen kinderen €488 miljoen per jaar. De kosten van de jeugdzorg waren in 2023 € 5,7 miljard met een bereik van ongeveer 450.000 kinderen.
Wat zouden we aan beweging kunnen creëren als we vanaf nu afspreken dat we 2% van ons jeugdzorgbudget in preventie investeren?

2 Werk samen met de JGZ als strategisch preventie partner.

Professionals die werken in de jeugdgezondheidszorg (JGZ) zien (bijna) alle kinderen en hun gezinnen van -9 maanden tot 18 jaar. Zij hebben van preventie hun vak gemaakt en zetten in op het versterken van een gezonde ontwikkeling van kinderen door onder andere vroegsignalering, preventieve programma's, opvoedondersteuning en beleidsadvisering. De JGZ kan als strategisch preventie partner helpen bij:

- Het faciliteren van ontmoetingen tussen (toekomstige) ouders, jeugdigen en samenwerkingspartners uit het brede medisch en sociaal domein.
- Het ontwikkelen van concreet preventiebeleid.
- Het maken van investeringsbeslissingen door te adviseren over wat werkt.

JGZ-professionals zijn pleitbezorgers voor de kinderen en gezinnen in jouw gemeente. Zij weten als geen ander welke vraagstukken er spelen. Hun deskundigheid en bevlogenheid is van onschatbare waarde. Ze combineren hun eigen praktijkervaring met wetenschappelijke kennis en ervaringskennis van de kinderen en ouders.

3 Zet in op effectiviteit door te doen wat werkt en maak de opbrengst van investeringen in preventie zichtbaar en concreet.

Door het gebruiken van erkende interventies kunnen we kinderen, jongeren en ouders de steun geven die zij nodig hebben. Erkende interventies hebben een gedegen theoretische onderbouwing, aantoonbaar werkzame elementen en hebben zich al bewezen in de praktijk. Het beste resultaat behalen we door te doen wat werkt! De JGZ werkt met erkende interventies door beschermende factoren rondom het gezin te versterken en de opvoedkracht van ouders te vergroten. Zet dus in op wat werkt door:

- Erkende interventies in te zetten. Bekijk de uitgebreide databank met effectieve interventies.
- De opbrengst van investeringen in preventieve programma's zichtbaar en concreet te maken. Monitor wat het oplevert voor generaties van nu en voor toekomstige generaties.

Investeren in preventie loont

Investeren juist in het prille begin van het leven, is de slimste (economische en maatschappelijke) investering die je kunt doen. Het vergroot de kansen om op te groeien tot gezonde volwassene. Wist u bijvoorbeeld dat de SPARK-methode een heel concrete interventie is in de eerste anderhalf jaar van een kind om mishandeling en uithuisplaatsing te voorkomen? En laten dit nou grote veroorzakers zijn van onze jeugdzorgkosten. Verschillende onderzoeken bevestigen dat investeren in preventie loont: (zwaardere) zorg wordt voorkomen en zorgkosten bespaard. Lees meer >

Meer inspiratie en voorbeeldgemeenten

- Preventie in de praktijk: de JGZ als partner voor gemeenten - versterken van het gewone leven
- Naar nieuw jeugdbeleid (voorbeeld van de gemeente Apeldoorn)
- Documentaire 'Preventie: ons vak'

Effectieve preventie: een maatschappelijke opgave

Effectieve preventie vraagt dat wij, als overheid en zorgpartijen, onze structuren zo inrichten dat gezondheid voor iedereen mogelijk wordt. De kijk van het NCJ op preventie is door onze onderzoekers verwoord in het artikel 'Preventie herzien: van medische interventie naar maatschappelijke opdracht'. De belangrijkste kernpunten uit dit artikel:

1. Gezondheid is geen individuele verdienste, maar ontwikkelt zich in de interactie tussen mensen én tussen mens en omgeving.
2. Effectieve preventie vereist de combinatie van individuele ondersteuning en structurele maatregelen gericht op leefomgeving en maatschappelijke ongelijkheid.
3. Preventie is een maatschappelijke opdracht, niet enkel een zorgmaatregel. Een gelijkwaardige positionering van preventie naast het op ziektegerichte zorgsysteem is een randvoorwaarde voor een rechtvaardige en toekomstbestendige volksgezondheid.

Vertalen we dit naar mogelijke speerpunten voor een lokaal coalitieakkoord, dan betekent dit investeren in een samenleving waarin:

- **Ieder kind ontwikkelt zich mentaal veerkrachtig**. Dat betekent in ieder geval dat kinderen over de vaardigheden beschikken om gezond om te gaan met stress en (prestatie)druk. Daarnaast hebben zij (toekomstige) ouders nodig die in balans zijn en vertrouwen hebben in hun ouderschap.
- **Ieder kind groeit op met bestaanszekerheid**. Dat betekent in ieder geval dat gezinnen voldoende inkomen hebben om rond te komen, dat er geen schulden zijn en dat ouders en jeugdigen over financiële vaardigheden beschikken.
- **Ieder kind is in staat om een gezonde leefstijl te ontwikkelen**. Dat betekent in ieder geval dat kinderen gezond eten, bewegen en slapen. En gezond leren omgaan met verleidingen. Daarnaast hebben zij ouders die het goede voorbeeld geven.
- **Ieder kind is in staat om tijdens de schoolloopbaan zijn talenten te ontdekken en te ontwikkelen**. Dat betekent in ieder geval dat kinderen onderwijs volgen en daar talenten ontdekken en ontwikkelen. Daarnaast verlaat elk kind school met minimaal een startkwalificatie.
- **Ieder kind groeit in een veilige omgeving op**. Dat betekent in ieder geval dat kinderen geen slachtoffer meer zijn van kindermishandeling, (cyber)pesten, sociale uitsluiting of misdaad.

Wil jij je met jouw gemeente ook verbinden aan deze maatschappelijke opdracht? Zet dan in op de 3 concrete, richtinggevende keuzes. Start een gesprek met jouw lokale JGZ-organisatie over deze vijf grote speerpunten, zij combineren kennis uit het medisch, sociaal en psychisch domein en hebben kennis om te normaliseren. Ook het NCJ kan jouw gemeente verder helpen als gespreksbegeleider: vraag het NCJ als onafhankelijk, landelijk kennis- en onderzoekspartner.

Samenwerking tussen het NCJ en de gemeente Apeldoorn

In Apeldoorn ontstond een raadswerkgroep met lef. Lef om echt de diepte in te duiken en te gaan zoeken naar richting om jeugdzorg anders vorm te geven. In 2000 kreeg 1 op de 27 jeugdigen in Apeldoorn jeugdzorg. In 2015 was dat 1 op de 12 en anno 2025 is dat 1 op de 7 jeugdigen. De gemeente Apeldoorn wil de beweging omkeren van het normaal maken van jeugdzorg naar het gewone leven weer versterken. De raadswerkgroep formuleert deze ambitie: In 2040 heeft 1 op de 27 jeugdigen in Apeldoorn een vorm van jeugdzorg. Lees meer >

De uitdagingen in cijfers

De jeugd deugt en kinderen in Nederland groeien over het algemeen veilig en gelukkig op. Toch zien we dat de gezondheidsverschillen toenemen en steeds meer jeugdigen individuele zorg ontvangen. Deze cijfers blijven toenemen zolang preventie op individuen blijft focussen. Het NCJ pleit voor een koerswijziging: van risicodenken naar kansen creëren voor iedereen, van zelfregie naar samen verantwoordelijkheid nemen. Hoe? Daarin kunt u als lokaal bestuur morgen al het verschil maken! Nieuwsgierig? Lees hieronder verder en klik op de cijfers voor meer verdieping en achtergrondinformatie.

1 op de 9 kinderen leeft in armoede	**1 op de 6** kinderen heeft geen goede start	**16,5%** van de aanstaande ouders heeft last van psychische problemen
10,3% van de jonge kinderen heeft overgewicht	**6,5%** van de kinderen van 2 jaar loopt achter met spraak- en taalontwikkeling	**66.400** meldingen van kindermishandeling jaarlijks
33% van de moeders heeft na de bevalling last van depressie, angst of stress	**40%** van de ouders is uit balans	**19%** van de jongeren beschouwt zichzelf niet als gelukkig

Wat is preventie?

Het doel van preventie is te zorgen dat mensen gezond blijven door hun gezondheid te bevorderen en te beschermen. Ook heeft preventie tot doel ziekten en complicaties van ziekten te voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen. We maken onderscheid tussen 3 preventieniveaus:

- **Universele preventie** richt zich op de gezonde bevolking (of delen daarvan) en bevordert en beschermt actief de gezondheid van de bevolking;
- **Selectieve preventie** richt zich op bevolkingsgroepen met een verhoogd risico en voorkomt dat personen met één of meerdere risicofactoren (determinanten) voor een bepaalde aandoening daadwerkelijk ziek worden;
- **Geïndiceerde preventie** richt zich op mensen met beginnende klachten en voorkomt dat beginnende klachten verergeren tot een aandoening.

Het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) droomt van een solidair, rechtvaardig Nederland waarin ieder kind zo gezond en veilig mogelijk opgroeit met de onvoorwaardelijke steun van de omgeving. Als expert op het gebied van preventie blijven we weg uit de wereld van problemen, laten we zien wat werkt en stimuleren we het ontwikkelen van preventiebeleid voor de jeugdigen van nu en en volgende generaties. Dat is per definitie een maatschappelijke opdracht. Wij maken beslissers en beïnvloeders bewust van hun bijdrage aan de beste jeugdgezondheid voor elk kind en informeren en sterken hen in wat nodig is. Hoe wij dat doen lees je in onze meerjarenvisie 2026-2030.

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid

Neem contact met ons op!

Adviseurs van het NCJ signaleren, confronteren, ondersteunen en inspireren. Gevraagd en ongevraagd. Zo maken we met elkaar maatschappelijke impact. Voor een rechtvaardige samenleving. Wil je ook meebouwen aan gezonde generaties? Neem contact met ons op!

Kim Houben
khouben@ncj.nl
06 53 97 58 14

Yvonne Vanneste
yvanneste@ncj.nl
06 83 77 83 91